

بررسی تحلیلی دیدگاه نهایی صدرالمتألهین در موضوع علم الهی به مادیات

سیداحمد غفاری قره‌باغ

استادیار مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

چکیده

ملاصدرا در آثار مختلفش، نسبت به پذیرش صورتهای مادی بمثابه مرتبه‌یی از مراتب علم الهی، مواجهه و مواضع متفاوتی داشته است؛ گاه تصریح به پذیرش کرده، گاه اصلاً موضعگیری نمیکند و گاه آن را انکار میکنند. نوشتار حاضر درصدد است راه‌حلی برای شناخت دیدگاه نهایی ملاصدرا از میان موضعگیریهای متفاوت وی، بدست آورد. در این راستا، تعبیر متنوع ملاصدرا درباره علم حضرت حق به مادیات و توجیهاتی که برای هر یک از آنها ارائه شده، بررسی شده است. در یک توجیه علت این تفاوت و تنوع، تطور رأی ملاصدرا از علم اشراقی الهی به علم متعالی دانسته شده و در دیگری، تفکیک وعاء دهر و وعاء زمان. مقاله حاضر نشان میدهد که هر دو توجیه نارسا است و تنها راه‌حل قابل پذیرش برای تبیین دیدگاه نهایی صدرالمتألهین در علم به مادیات، نسبت تقسیم موجود به مجرد و مادی است. این راه‌حل، متناسب با دو رویکرد بنیادینی است که ملاصدرا نسبت به تلازم تشکیک در وجود و کمالات آن، و همچنین هویت عین‌الربطی ممکنات اتخاذ نموده است.

کلیدواژگان: علم الهی، مادی، مجرد، صدرالمتألهین